

Консультація на тему:
«Сюжетно рольова гра — школа моралі для
дитини дошкільного віку»

У ході соціально-історичного розвитку людства гра набула величезного значення для формування особистості дитини та оволодіння нею досвідом взаємодії з навколишнім світом.

Саме гра є засобом підготовки дитини до «дорослого» життя, її соціалізації, морально-етичного виховання.

Гра як ефективний засіб соціалізації дитини

У грі дитина активно пізнає навколишній світ, стосунки між людьми, правила і норми поведінки, усвідомлює свої можливості, взаємозв'язки з іншими тощо.

За допомогою гри дитина оволодіває:

- усією системою людських взаємин – спочатку на емоційному, а потім на інтелектуальному рівні;
- способами практичної і розумової діяльності;
- великим діапазоном людських почуттів;
- поняттями «добро» і «зло», вчиться їх розрізняти;
- морально-етичними нормами, виробленими людством.

Школа довільної поведінки

Однією з характерних особливостей

сюжетно-рольових ігор є довільність ігрових дій. Як

зазначав психолог Лев Виготський, у грі діти діють шляхом найменшого опору, тобто роблять те, чого їм найбільше хочеться.

У той самий час вони навчаються діяти шляхом найбільшого опору, оскільки підкорення правилам і відмова від імпульсивної поведінки у грі — шлях до максимального задоволення. Виконуючи прийняті ролі, діти намагаються по-своєму відтворити дії, взаємини дорослих, підкорюються обумовленим ролю

правилам поведінки.

Отже, щоб задовольнити головне бажання — діяти як дорослі, дітям необхідно підпорядкувати свою поведінку правилам, дотримуватися яких вони мають відповідно до своїх ролей у грі.

Саме під час такої, вільної від усякого тиску діяльності поведінка дітей зазнає істотної перебудови: вона стає довільною. Під час виконання ролі зразок поведінки, закладений у ній, стає одночасно еталоном, з яким діти порівнюють власну поведінку і контролюють її. Таким чином, у грі діти виконують одночасно дві функції: грають свої ролі та контролюють свою поведінку. Не зважаючи на те, що у дошкільників функція контролю ще недостатньо міцна і потребує заохочення з боку учасників гри, ми все ж уже можемо спостерігати її зародження у грі, що й дає змогу вважати гру школою довільної поведінки.

Довільність активності дітей у грі проявляється у самостійному виборі теми гри, у плануванні її ходу, у виборі засобів для здійснення ігрового замислу, в узгодженні своїх дій з діями

однолітків, у виявленні зусиль під час переборювання труднощів тощо.

Педагогу слід втручатися у гру дітей лише тоді, коли він спостерігає чиєсь недбале ставлення до іграшок, грубе поводження з товаришами по грі тощо. Адже такі дії дітей не сприяють засвоєнню ними морально-етичних норм і потребують корекції.

Сюжетно-рольова гра –

чинник засвоєння

морально-етичних норм

Дітей дошкільного віку надзвичайно приваблює світ дорослих. Однак неможливість включитися в «доросле життя» спонукає їх реалізувати свої інтереси через різноманітні сюжети рольових ігор. Дошкільники розігрують знайомі події, учасниками яких вони могли бути або які вони могли спостерігати у сім'ї, групі дитячого садка, у дворі чи на дитячому майданчику, а також сюжети художніх творів, фільмів та мультфільмів. Таким чином діти реалізують у грі свої знання та уявлення про життя. Це може бути правильна чи викривлена інформація, мрії, сподівання, жахи і навіть болісні спогади.

Але будь-який сюжет завжди містить у собі інформацію про діяльність людей, їхні вчинки, поведінку, що й зумовлює виховне значення як сюжетного аспекту гри, так і самої ролі. Діти, беручи на себе ролі дорослих, творчо відтворюючи в ігровій діяльності їхнє життя та діяльність, моделюючи ті стосунки, які вони

спостерігали, активно оволодівають морально-етичними нормами життя у суспільстві.

За твердженням Лева Виготського, у грі діти щохвилини відмовляються від своїх швидкоплинних бажань на користь виконання взятих на себе ролей. Розігруючи певні ролі, діти самі виділяють ті правила і норми поведінки, які чинні в їхньому оточенні, і роблять їх правилами власної ігрової поведінки, намагаються втілити у грі ту поведінку, яку вони прийняли за зразок.

Оскільки головною складовою ігрової ролі є норми поведінки, властиві дорослим, під час гри діти потрапляють у світ правил і норм людських стосунків, які стають джерелом морально-етичного розвитку самих дітей.

Визначальними для вибору не лише сюжетів, але й, насамперед, змісту гри є соціальні умови, в яких зростає дитина. Діти відображають в іграх своє розуміння суспільних ролей і стосунків. Так, з власного досвіду, вони знають, що відбувається в їхніх сім'ях: хто готує їжу, хто прибирає, хто ходить на роботу; як поведуться члени родини – спокійно розмовляють чи сперечаються, сваряться, ображають одне одного. У грі кожен з учасників може стати «добрим» татом або таким, який сварить своїх дітей. Приймаючи роль дорослого, дитина тим самим бере на себе відповідний спосіб поведінки, властивий цьому дорослому. Саме тому в іграх морально-етичні норми

засвоюються дитиною природно, без особливих пояснень або тиску з боку дорослих.

Звичайно, у реальному житті чи в телевізійних передачах діти бачать не лише хороших людей і хороші вчинки. Тому не дивно, що іноді героями дитячої гри можуть стати п'яниці, хулігани, бандити... У такій грі не може бути й мови про засвоєння морально-етичних норм. Зважаючи на

те, що ігрові переживання залишають глибокий слід у свідомості дитини, педагогам потрібно бути уважними щодо ігор, що їх обирають діти, оскільки вигадана дітьми гра може зовсім не збігатися з виховною метою. І хоча ініціатива вибору гри має належати дітям, завдання вихователя – тактовно відволікти їх від недоречної гри, зацікавити іншою темою. А головне, за допомогою героїв книжок, мультфільмів, на власному прикладі викликати у дітей негативне ставлення до поганих звичок, нечесних вчинків, безкультур'я, щоб їм самим не хотілося відображувати цей досвід у грі.

Позитивні почуття – запорука розвитку морально-етичних якостей дитини

Поведінка дітей залежить не лише від сюжету гри, ролей, які вони виконують, або від рівня розвитку «якостей суспільності», але й від того, наскільки діти задоволені грою. Для розвитку морально-етичних якостей важливо, щоб почуття, які переживають діти під час гри, були позитивними.

Викликані змістом гри благородні почуття і прагнення не повинні руйнуватися егоїстичними мотивами, образами, несправедливими діями окремих її учасників. Щоб запобігти негативній поведінці дітей під час гри, слід ознайомити їх з правилами чесної гри. Варто наголосити: знання дітьми цих правил важливе, але не менш, а то й більш важливим є розуміння необхідності їх дотримання. Тому насамперед завдання педагога полягає у формуванні у дітей потреби дотримуватися правил чесної гри.

Моральні почуття дошкільників формуються в нерозривній єдності з етичною поведінкою. Розвиток почуття поваги до старших органічно пов'язаний із завданням виховання культури

поведінки дітей по відношенню до оточуючих. Склад звичок культурної поведінки значно збагачується: діти освоюють правила поведінки в громадських місцях (у транспорті, на вулиці, в бібліотеці і т. п.), у різних ситуаціях спілкування (зі знайомими і незнайомими

людьми). Виховується звичка бути завжди ввічливим, готовність активно проявляти турботу про старших і молодших, дбайливо ставитися до результатів праці дорослих, до їх діяльності. Триває формування культури мовлення, моральних якостей (правдивості, чесності, скромності). Важливим завданням виховання поведінки

старшого дошкільника є формування колективних взаємин з однолітками. Колективні взаємини – це комплекс взаємопов'язаних компонентів. Найважливіші з них – товариськість і гуманне ставлення до однолітків, співробітництво та вміння колективно планувати діяльність, організованість і культура спілкування. У зв'язку з цим рішення задачі формування колективних взаємин пов'язано із здійсненням завдань виховання стійких доброзичливих стосунків у дитячому колективі, культури спілкування, організованого поведінки.

